

„EDINOST“

Izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta „ 3.— „ 4.50
za četrt leta „ 1.50; „ 2.25
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov. v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov.
Na naročbo brez priložene naročilne se upravištvo ne ostra.

EDINOST

Oglaš in oznanila se račune po 8 nov. vrstica v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana, javne sahvale, ovrtnice itd. se račune po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu Piasza Caserma št. 2. Vsako pismo mora biti frankovano, ker ne frankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravištvo Piasza Caserma št. 2. Odprte reklamacije o proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

• V edinost je meč •

Vabilo na naročbo.

Ob koncu četrtega četrtletja vabimo svoje naročnike, da sedaj ponové svojo naročbo za nadalje in da skušajo nam pridobiti novih naročnikov. Časi so resni, in napočila je doba, ko narod slovenski krvavo potrebuje neodvisnih glasil, zahtevajočih prava naša, ne oziraje se ne na desno ne na levo. Nam je resna volja, pri katerih-si-bodi odnosajih brezobzirno zagovarjati narodni naš interes, a v tem boji trebamo duševne in gmotne podpore naroda. Kdor se torej strinja z našimi načeli, stopi hitro v naš krog.

Naglašati nam je še, da se bomo v prihodnjem letu izdatneje bavili z delavskimi, obrtnimi in poljedelskimi zadevami.

Cena listu je:

za vse leto . gl. 6.—
za polu leta „ 3.—
za četrt leta „ 1.50

Uredništvo in upravištvo.

Naš program.

Leto 1892 se bliža svojemu koncu, ne da bi nam bilo prineslo toli zaželjene jasnosti gledé na naše avstrijske odnose. Uprav v poslednjih dneh je prišla zmešnjava do vrhunca, takó, da je zbegana do skrajnosti vsa naša javnost. Nikdo ne vé, kako jo ukrenejo odločilni krogi, a to zaveš imamo vsi, da so sedanji trenotki velevažni, dá, usodepolni, kajti utegnejo določiti smer notranji politiki avstrijski za desetletja. Zato pa se strahom in upom pričakujemo vesti, prihajajočih nam iz središča države naše. Žal, da so vse te vesti zelo vznemirljive, ker nam ne povedo ničesar pozitivnega: danes so kolikor toliko tolažljive, a jutri zopet neugodne do skrajnosti. To bi kazalo, da so zbegani — tudi na Dunaju. A uprav v tem omahovanju tiči največa nevarnost

za vse avstrijsko Slovanstvo. To pa zato, ker vemo, kolika in kaka sredstva so na razpolago našim protivnikom in da utegnejo v poslednjem trenutku pritiskati z vso silo na ono stran tehtnice, ki ni naša. Zato pa nam je biti pripravljenim na vse in zato je tudi slovenskemu časopisu prva dolžnost, da si že danes določi postopanje svoje za vse eventualnosti, koje nam utegne donesti bližnja bodočnost.

Po takem je dolžnost tudi nam, da povemo jasno, kaj hočemo, da povemo, koja načela bodo vodilna za nas v bodočnosti.

V to ne treba zgubljati mnogo besedij. Kakor nam je dosedaj veljalo načelo, da so predlanski sklepi hrvatsko-slovenskih poslancev minimum tega, kar moramo zahtevati Slovenci, ako si hočemo osigurati narodno bodočnost, tako ostane tudi v prihodnje.

Trojno je vprašanje, katero moramo imeti pred očmi mi Slovenci: šola, narodna enakopravnost in narodna organizacija.

Kar se tiče šole, moramo obžalovaje konstatovati, da so postala mej nami nesporazumljenja čisto po nepotrebnem in po zavratnem prizadevanju krogov, ki bi si želeli — germanizacije. Po nepotrebnem smo rekli, kajti za versko šolo smo vsi, dobro vedoči, da je verska morala podlaga harmoniji in pravi kulturi v človeštvu. Jediní pogoj, kojega stavljamo mi verski šoli, je ta, da bodi narodna. Od tega pogoja ne smemo odstopiti nikakor, ako smo res narodnjaki, ako si hočemo res ohraniti narodno svojo individualnost. Upirali smo se Liechtensteinovemu predlogu le zato, ker smo pogrešali jamstvo, da šola ostane narodna. In upirali se bomo tudi v bodoče vsakemu sličnemu predlogu, dokler ne dobimo takega jamstva. Šola bodi verska, a ostani v rokah naroda. To smemo zahtevati tembolj, ker smo uverjeni, da se bodo cerkveni organi prav lahko sporazumeli z narodom — veliko lažje nego z drugimi činitelji — o tem, kaj treba v osi-

guranje verskega značaja šole. To je naš ultimatum v tem pogledu.

Narodna enakopravnost. Ta naša zahteva je utemeljena v obstoječih temeljnih zakonih države. S tem je pa tudi označena pot do izvršenja te naše zahteve: zahtevati moramo odločno, da se izvrše obstoječi zakoni do skrajnih njih posledic. S to zahtevo svojo ne kažemo samo, da smo zvesti sinovi svojega naroda, ampak da smo lojalni podaniki države, kajti: kdo je lojalnejši od onega, ki zahteva, da se vrše zakoni? Zato pa smo in ostajemo neizprosni z ozirom na stremljenje po narodni enakopravnosti. Upirali se bomo po takem vsakemu — ne gledé na kateri-si-bodi stan, kateri-si-bodi stranko, ali vsakodobne odnose v parlamentu našem —, ki bi nas hotel zadrževati pod različnimi pretvezami v tem našem prizadevanju. V tem pogledu ne poznamo paktiranja ali pogajanja.

Slednjič: narodna naša organizacija. V tem pogledu moramo izjaviti, da dobimo tako organizacijo le v narodni avtonomiji, zahtevajoči implicitno: združenje naroda slovenskega v jedno administrativno celoto. Ta zahteva naša ni nova, saj se je narod naš navduševal za njo ob raznih svečanih prilikah.

Ako je v poslednjem času nekako izginila s pozorišča, ni kriv na tem narod, ampak — drugi. A nam mora biti sveta skrb, da se ne pogubi popolnoma.

To so naša načela in v teh načelih je izražena naša bodoča taktika. Teh načel se bomo držali, dokler ne pridemo do cilja: dosledno, in ne oziraje se ni na desno ni na levo, najmanj pa na razna sumničenja, prihajajoča z raznih strani.

Ker pa je gotovo, da najdejo ta načela, odnosno vsa prizadevanja, težeča po vresničenju teh načel, hud odpor, dolžnost je vseh onih, ki z nami vred prisezajo na ta načela, da nas najizdatneje podprajo gmotno in duševno.

V tem zmislu vabimo vse naše somišljenike, da se zbero okoli slovenske trobojnice naše. Trdno in visoko hočemo držati zastavo našo, ki naj oznanjuje svetu, da narod slovenski noče životartiti, ampak hoče živeti!

Predno zaključimo izjaviti nam je še, da, kakor smo odločni in neizprosni glede na stvar samo, tako mirni in dostojni hočemo biti v obliki — žalili ne bomo nikogar!

Primorska in državni proračun.

Govor dr. poslance dra. Laginje v seji poslanske zbornice dne 15. decembra 1892. (Dalje.)

Z ozirom na to apodiktčno trditev sem se potrudil, napraviti po samem državnem proračunu kolikor mogoče vester izledek o dohodkih in troških, da vidim smo li res tako revni in pasivni, kakor se trdi, in smo li res vkupni Avstriji ali če hočete vkupni monarhiji Avstro-Ogerski le v nadlogo. In prišel sem — mogoče, da sem se zmotil, — a prav rad vzprejem popravek — do rezultata, da daje Primorje ali, da govorim skromneje, da nabere država v Primorji uštevi Trst — in seveda v prvi vrsti v Trstu — vsega vkupe 16¹/₁₀ milijonov goldinarjev, za upravo Primorja in za redne investicije pa potroši 4.300.000 gl. (Čujte! Čujte!) To je 27 odstotkov vseh v deželi nabranih dohodkov.

Kaj pa naj porečemo mi k takim razmeram, ako je, če se ne motim meseca decembra 1891. l. častiti tovariš g. dr. Gregr zmatral za veliko škodo njegove dežele, ker je država od nabranih dohodkov potrosila zanjo samo 63 milijonov, torej 35 odstotkov? Ne trdim, da je vsaka dežela zase v isto tako slabem razmerju k vkupni državi, kakor Primorska. Ta, kakor rečeno, dobiva od svojih davčev samo 27 odstotkov, druge dežele pa po 54 odstotkov.

Pridržujem si pravico, govoriti o tej stvari pri drugi priliki obširneje ter pred-

PODLISTEK.

Na sveti večer.

Spisal Rudolf Dolenc.

V malem mestu M . . . bival je imeniten in premožen trgovec, gospod Zelen. Bil je najbolji in najzvestej varuh in najodkritosrenej sodrug ljubljene soprogi svoji. Milana, soproga njegova, bila je uzor ženske zvestobe, krotka, ljubeznjiva in pobožna gospa. Bog ju je blagoslovil z zakonsko srečo, dal jima je malo Lojziko. Gospod Zelen je kot skrben gospodar vestno in natanjko opravljal dnevna opravila, oko njegovo bilo je povsodi. Zahajal ni v družbe in najraje je bil zvečer pri ljubljene soprogi in hčerki. A ta sreča ni bila stanovitna. Slaba družčina pokopala jih je že sto in sto: tako je bilo tudi z Zelenom. Prej tako skrben in varčen gospodar, jel je misliti, kako si zvokša imetje s tem, da je začel mej igralce. Začel je sam igrati, in z začetka je še celo nekaj priigral. To mu je še le pod-

netilo strast do igre, to je bila propast njegova. Ostajati jel je zunaj noč za nočjo. Za svojo trgovino se ni več brigal, prepuščal je nadzorstvo drugim ljudem in sicer takim, ki so imeli odprte roke in tako srce le za-se, za druge so se malo menili. On seveda ni zapazil tega v svoji kratkovidnosti.

Gospa njegova, zapazivši, da je njen ljubljene soprog tako zabredel, sprevidela je, da preti pogin njeni do sedaj tako srečni hiši. Posvari ga milo, prosi ga, naj ostaja doma, kakor je bil prej navajen; spominja ga na nedolžnega otročička, ki spava sladko v zibeljki, in katerega je on tolikokrat k sebi jemal, ga ljubeznjivo ujekal in poljuboval. A srce njegovo bilo je že pretrdo, že otrpelo za take lepe opomine. Z neumnico jel je pitati sedaj toli skrbno in ljubeznjivo soprogo svojo. Nedolžnega otroka, kojega je tolikrat božal, niti pogledati ni hotel. Vest se mu sicer oglasi, zatrjuje mu, da je na krivi poti ter da tako dejanje ne more imeti dobrega konca. Že misli pritrditi soprogi svoji ter jo prositi odpuščenja, kar pride škiljasto

človeče ter ga opozori, da ga že čakajo znani tovariši. Ubogal je res tega peklenščaka in vsi dobri nameni izginili so: bil je zopet prejšnji grešnik, prejšnji igralce. Soproga prikoči k njemu, objame ga in tako milo prosi, naj jo sluša, naj se usmili nedolžnega otroka, naj se usmili nje, koji je pred živim Bogom obljubil zvestobo, udanost in skrb za njo. On, premagan po hinavcu, jo, — oh kaj vidimo — sune neusmiljeno od sebe, da se reva zgrudi na tla.

Brzi korakov zbeži tja, kjer so ga čakali njegovi pajdaši. Igra se prične, zgubil je več večerov velike svote in listnica njegova se ni samo izpraznila, temuč zabrel je v dolge preje tako imoviti mož. Menil je vedno, da mu mora biti sreča enkrat mila. A ta nada ga je varala vedno bolj. Okoli polnoči čuje se vpitje iz gostilne: „goljufi!“ Nesrečni Zelen pograbí kozarec ter ga vrže v največem obupu in najhujši jezi v glavo onemu škiljavemu človeku, ki je prišel ponj. Nesreča je hotela, da ga je zadel uprav v sence, ter ga težko ranil; bati se je bilo, da je

udarec celo smrten. Po tem nesrečnem činu zbeži od njih ter leti gologlav proti svoji hiši, kjer ga je pričakovala žena v solzah in obupu. Stražniki, kojim se je vse naznanilo, prihite in odpeljejo nesrečnega moža v zapor. Pomislimo britkosti in žalosti jokajoče in nad vse nesrečne soproge. Kaj bi bila ona vse storila, da reši soproga svojega, da ohrani čast do sedaj toli čislani družini! A vse najbolje misli, najlepše nakane bile so zaman. Ostala je reva sama z ljubeznjivim otrokom. Ker ranjeni ni na tej rani umrl, bila je tudi kazni polajšana. Obsodili so nesrečnega Zelena le na nekaj mesecev v zapor. Kmalu po njegovem odgonu jeli so se upniki oglašati. Uboga gospa ni vedela, kam bi se obrnila. Prodala je vse svoje dragocenosti, da bi mogla kaj rešiti, a to bilo je premalo. Boben je zapel in prodana je bila največa in nekdanj najbogatejša in najlepša hiša. Kupec, usmiljen mož, dovolil je ubogi gospej brezplačno sobico in malo kuhinjo. Kako se je reva morala ubijati dan in noč, da je s trudom svojih rok mogla preživeti sebe in svojega nedolžnega otroka.

ložiti natančna izračunavanja po posamnih oddelkih. Tu mi je bilo le do tega, da zavrnem očitane o pasivnosti naše dežele. To nismo, k večjemu ako se zapišejo na naš račun nekatere državne investicije, katerih pa nikakor ni zmatrati kot storjene v izključnem interesu dežele. Sem spadajo troški za istransko železnico in za državno železnico Hrpolje-Trst, potem subvencija Lloyd in troški za Tržaški pristan.

Pričakujem od pravičnosti visoke zbornice, da ne bo trčila, da je troške za imenovano železnico, za Tržaški pristan in Lloydovo subvencijo zapisati izključno na naš račun (Klici: Gotovo ne!). To nikakor ne gre. Istrska državna železnica je bila zgrajena izključno iz strateških ozir in nikakor ne daje deželi tistih ekonomičnih koristij, katere bi jej mogla donosati. Vrh tega upoštevajte še, da se je pri gradbi te železnice popolnoma prezrla že tedaj velika ekonomska prememba na Reki in da ta železnica veliko let ni bila v neposredni zvezi s Trstom.

Država bi mogla s prav majhnimi troški zgraditi ekonomično progo, ozkotirno železnico iz Trsta čez Sv. Sabo, Poreč v Kanfanar; in še drugo progo, da se napravi ožja zveza mej Trstom in Puljem, oziroma Reko čez Čiška tla in sicer tako v zvezi s Hrpoljsko progo in ono iz Št. Petra na Reko pri Matulji ali pa kje blizu Kastva. Na ta način bi se skrajšala daljavo mej Puljem in Trstom za jedno, in mej Reko z druge strani za 32 kilometrov. Da se to zgodi, četudi na naše troške, pripoznali bi to hvaležno.

Naj še na kratko nekaj omenim glede dragocene naprave Tržaške luke. Strokovnjaki so mi rekli, da bi se bila prihranila polovica troškov, če bi se bil pristan napravil tam, kjer je to primerno in da bi potem tudi burja in morski viharji ne bili tako nevarni, kakor sedaj. Južno od mesta leži krasni morski zaliv Miljski in kedar divjajo v novem pristanu najhujši viharji, se vozijo ljudje za zabavo k sv. Andreju. Tam pa niso hoteli graditi novega pristana. Sodim, da je bila tedaj, ko je šlo za zgradbo novega pristana, zdrava človeška pamet nekje na potovanji. (Smeh.) V bližini je bila železniška postaja in zato se je tam napravil pristan. (Posl. Stalitz: Trst je zoper to protestiral!) Drago mi je, gospod kolega, ali nas ni nihče vprašal. (Posl. Stalitz: Tudi proti napravi kolodvora na tistem mestu smo protestirali!)

Še nekaj o veliki Lloydovi subvenciji. Nazori o tej reči so kaj različni. Moj nazor pa, do katerega sem prišel po govorih z ljudmi, ki stvar bolj razumejo nego jaz, je nastopni. Kmetijstvo v Istri in sploh na Primorskem je popolnoma propadlo. Nihče se ne briga za to, nihče ne pomisli, da životarijo na kmetijskih posestvih, vrednih povprečno 1500 do 2000

gld., redkokada 4000 do 6000 gld., familijs, broječe osem, deset, dvanajst duš.

Od česa žive ti ljudje? Ali morejo na svojem zemljišču pridelovati toliko, kolikor treba za življenje? A oni niti ne žive, preklavirno životarijo, da mora arce boleti vsakega, kdor pozna to kmetako prebivalstvo. Isto take so razmere malih obrtvalcev, malih trgovcev in isto tako je v vseh granah javne uprave in javnega življenja, kjer bi nam bila dobro došla vsaka najmanjša podpora.

A kaj se dela? Milijoni se mečejo v vodo in to pod naslovom „subvencija Lloyd“. (Jako dobro!) Neugodno je poslušati taka očitavanja in morda vzbudi to ponekod ogorčenost, ali jaz sem poslan semkaj od najsiriomašnejšega dela prebivalstva in mogel bi — kakor se trivijalno pravi — izprazniti žepe.

Glavni moj upor se obrača zoper Lloydovo družbo. Lloyd je institucija, ki se je — po trdnem mojem prepričanju — preživela, ali — da govorim točneje —, ki sploh nikdar prav živela ni. Od vlade nad vsako mero podpiran, ni mogel Lloyd niti tega storiti, kar so iz lastne inicijative storile posamne privatne družbe. Ko je bil Lloyd še sam, vozil je nekako po milosti ob isterskem in dalmatinskem bregu. Takrat je minolo več tednov, predno je kdo z otoka prišel v večje mesto na bregu, ali iz pomorskega trga v pomorski trg. Danes je to vse drugače, ker sedaj vozi ob bregovih tržaškem, isterskem, Reškem in dalmatinskem vsaj 40 parnikov raznih privatnih družb (Čujte! Čujte!) in vse izhajajo prav dobro brez subvencije, (Čujte! mej somišljeniki.) ako pa dobivajo kako subvencijo, je nikakor ni moči primerjati Lloydovi subvenciji.

Tudi v drugih ozirih se je v novejšem času uvedla marsikatera novotarija; zdi se mi, da boleha Lloydova uprava za tisto boleznijo, ki tare vso javno upravo v Dalmaciji in na Primorskem; ne motim se, če trdim, da je znanje nemškega jezika postalo važneje, nego znanje navigacije. (Veselosť.)

Ako je to res — in pred kratkim videl sem v Pulji sam takov parnik — potem je to najnevarnejša vseh doseďanjih, pri Lloyd upaljanih naredeb.

Poslani smo sem, da izrečemo skromne svoje želje, opomnje in ugovore.

Moči pa nimamo, premeniti razmere, tudi moralna in materijalna odgovornost ne sadene nas in zato tudi nikakor ne gre, zarezati Lloydovo subvencijo na naš specijalni rovaš.

Naj grem do meje, katera je mogoča, in določim letno svoto, katera bi primeroma zadostovala za pokritje dolga, ki spada na Primorsko titulo Lloydova subvencija, titulo zgradba isterske železnice in nove Tržaške luke. Ako govorim tu z „jaz“, „mi“, „naše Primorje“, ne mislim s tem ničesar reči o kakem posebnem

stelj. V kakih revah bila je sedaj uboga žena! Zima je pritiskala, a ona ni imela polence, da bi si sanetila in ogrele otrpnele svoje ude. Približali so se božični prazniki, približal aveti večer. Spominjala se je na prejšnja leta: kakim veseljem je pričakovala teh praznikov — a letos!

Vsakdo želi kaj boljšega ob tej priliki, a uboga, osamela žena nima niti škorjice kruha, s katero bi potolažila gl d ubogega otroka svojega.

Kako jej je bilo bitko, ko ni mogla pomagati lačnemu kljunčku! Kake bolečine občutilo je srce materino, ko je slišala klic in prošnjo svojega plakajočega otroka: „Mama, lačna sem, prosim, prosim!“ „Potrpi ljubi srček, zaspi. Jutre bode že pomagal Bogec.“ Približala se je ura najjasta, iz zvonikovih lin se je čul zvonov glas, vabeč ljudi k molitvi, vabeč jih, naj pridejo v cerkev, kjer se bodo obhajali oni preimenitni spomin rojstva Božjega deteta. Kako rada udeležila se je uboga sirota prejšnja leta tacih cerkvenih slo-

stajati. V nas imamo pregovor, ki pravi: „Ako smo mi braća, nisu nam kese sestre“. Ako torej država za Primorsko izda na leto 4-3 milijonov goldinarjev, za omenjene investicije pa 4-5 milijonov — po mojem mnenji ni mogoča višja letna kvota za pokritje tega dolga — potem, če torej vse troške za železnico, vse troške za Lloyd zapisemo na račun Primorja, potem dopr, našamo za skupne potrebečine te državne polovice in za skupne potrebečine monarhije vsaj toliko, kakor vsaka druga dežela, da torej nismo pasivni ali pa tako obremenjeni, da je skrajni čas, da bi visoka vlada morala tudi na nas že jednokrat bolj blagohotno se ozreti, na naše kmetijstvo, sploh na kmetako prebivalstvo, kakor se je ozirala pri gradbi pristana in pri Lloyd, ki naposled služita le veletrgovini in veleindustriji drugih kronovin, ne pa naši.

Prvo vprašanje bilo bi s tem rešeno. V Primorji torej vlada za gospodarske interese dežele ne stori ničesar, niti s tistim denarjem ne, katerega država pod naslovom davka in davčin sama nabere v deželi.

Kaj pa nam daje država v duševnem oziru? (Posl. d. Brzorád: No, ta bo pa lepa sedaj!) Ali nam koristijo kaj od države v nas vzdržane šole, ali so nam všeč uradniki, katere je vlada k nam poslala, ali nam je državna policija pravična (Veselosť) itd. itd.?

Upam, da bora pri razpravi o posamnih oddelkih mogel govoriti o pravosodju, o trgovini in obrtnosti, o finančni upravi in še o marsičem drugem tako odkrito, kakor danes. — Danes se mislim omejiti na jedno točko državnega proračuna, in sicer na tisto, katera more prouzročiti mnogo dobrega pa, žal, prouzroča samo zlo, to je točka o politični upravi.

Vse javno življenje se pretaka po kanalu politične uprave skozi namestništvo, okrajne urade prve instance; tem potem obdruje državna uprava z narodom; to so zbirališča za naredbe, poročila, sploh za vse, kar hoče vlada sporočiti prebivalstvu in narobe tudi za to, kar hoče prebivalstvo sporočiti vladi. Načelniki politične uprave, kateri so dandanes, žal, ob enem tudi načelniki državnih pravdnistev, so po zakonu in faktično ob jednem tudi načelniki in šefi šolskih in finančnih oblastev, torej brez njih sodelovanja in inicijative, torej tudi za obrtnost in trgovino v posamnih deželah ni moči ničesar storiti. Ker pa je tako, primoran sem v interesu svojih volilcev spregovoriti nekoliko o naših političnih razmerah in o naši politični upravi sploh.

Dozvolite mi opomnjo. Tako hud nisem, kakor morda izgledam. (Veselosť.) Rad priznavam, da boleha politična uprava na Primorskem za isto boleznijo, kakor v vsej državi. Zgodé se časih neverojetne in bezbrojne napake. Vse navesti, da bi se našlo pravilo, kakor želi Njega ekselencia

vesnosti! Letos pa ne more, zato poklekne pred edino podobo Božje Porodnice, ki je visela v kotu nad posteljo, ter prosi tolažbe in pomoči. V molitev vtopljena, ališ korake pred durmi. V revno in slabo rasvetljeno sobo privede hišni gospodar nje-nega moža. Ta komaj zapazi pred nekaj meseci še tako cvetočo, a sedaj vso obupano, objokano in izpremenjeno, v kotu klečečo svojo ženo. Hiti k njej, objame jo in pritiska kot nekda na svoja prsa in pravi: „Milana, srčno te prosim, odpusti mi, ako moreš! Zgubila si sicer premoženje, čast; zato se ti pa vrača poboljšani in odelej le za te živeči in le po tvoji sreči hrepeneči mož!“

Katero žensko srce ne bi odpustilo na tako odkritosrčno prošnjo? Usta držala so se ust, in z obrazov kapljale so solze rajskega veselja. Koso se polegli prvi trenotki veselja, vpraša mož: „Kje je pa najin ljubljani otrok?“ Mati je šla k postelji, na koji je spavala dekletce sladko in mirno, dasi je bilo lačno.

Mož vzame deklo iz postelje in reče:

naš ministeraki predsednik, je absolutno nemogoče. Mislím torej, da bo zadoščalo, ako navedem nekatere tako frapantne vzglede, da bo moral vsakdor reči: Če se take reči primerjajo, potem se to godi praviloma, ne pa izjemoma. Predno to storim, naj še rečem, da je po mojem prepričanju politična uprava avstrijska sploh nič vreden organizem in da zmatram, navzlie temu, da ne poznam razmer v drugih kronovinah, za potrebno korenito reorganizacijo politične uprave, morda neko konfundiranje, morda združitev nekaterih avtonomnih organizmov v državne organizme, predpostavljajoč, kakor je bilo rečeno v prestolnem nagovoru, da bi se varovala jednakopravnost jezikov in narodov.

Sedanja okrajna glavarstva so postala, kakor sem že prej omenil, zgol zbirališča za poročila občin. Ako občine in avtonomne korporacije kaj storé, tako je storjeno, k večjemu da to politično oblastvo nekoliko premeni; storjeno pa je. Ako ničesar ne storé, tako se vsaj v naši deželi politična oblastva nikdar ne lotijo inicijative, da bi se kaj koristnega in dobrega ustvarilo. In ker so okrajna glavarstva in sploh politična oblastva prve instance postala samo zbirališča za poročila, potem pomeni to toliko, kakor da morajo nositi občine vsa bremena, katera jim nalaga javno življenje, da morajo nositi lastna bremena in bremena prenešene področja, a teh bremen ne morejo več prenašati. (Prav res!) Želeti bi torej bilo, da se v tem oziru olajšajo avtonomnim korporacijam naložena bremena, če drugače ne, vsaj potem zdrave fuzije. Da me kdo vpraša kako, vedel bi mu prav kratko in krepko odgovoriti.

Rekel bi: dober orožniški naddesetnik, kateri bo vodil evidenco v vojaške svrhe — in nadzoroval policijo, je več vreden, kakor vsa okrajna glavarstva na svetu (Dobro! in veselost.) Vse drugo morajo, kakor sem rekel, opravljati avtonomne občine, zato pa bi bilo imperativno ustvariti okrajne zastope ali odbore povsod tam, kjer jih ni. Okrajni svetniki morali bi seveda voljeni biti od prebivalstva in bi morali imeti stalne poročevalce, a ne morda samo za velike okraje, ampak za vsak sodni okraj; to bi bil živ del državnega organizma, to bi bilo nekaj avtonomnega in državnega. Poročevalce morala bi plačevati država, kar bi bilo samo pravično, ker bi opravljali tudi to, kar je zdaj naloženo občinam.

Moj idejal bi bil okrajni odbor za vse stroke javnega življenja s stalnimi poročevalci jednega za zdravstvo, za vojaštvo, za policijo; drugega za šolstvo — saj že imamo okrajne šolske svete, zakaj bi torej ne bilo vse to združiti? —, tretjega za gozdne reči; kjer pa ni gozdov, kakor pri nas, kjer je samo grmičje, bi

Dalje v prilogi.

„Ljubeznjivi moj otrok, presrčno dete moje, koliko nezgod in žalosti, koliko britkosti in trpljenja moralo si prestati, kolikokrat gladovati in jaz nesrečni sem prouzročil vse to. Ne sovraži me, ne zaničuj me; truditi, skrbeti hočem sedaj za te bolj, kakor za zenico v očesu svojem!“

Hišni gospodar, ki je prisustvoval vsemu temu prizoru, ni se mogel vzdržati solza. Videl je, kako sta se zopet združili nekda ljubeci se srca. Slišal je odkritosrčno izpoved tega nekda tako spoštovanega, a pozneje tako zaničevanega moža. Sklene s temi srečnimi obhajati nocojnji večer. Prosi jih naj gredo z njim v njegovo stanovanje, kjer se hočejo skupno veseliti. Ure teklo so hitro. Mej prijaznim pogovarjanjem ponudi hišni gospodar poboljšanemu možu, naj ostane pri njem ter naj mu pomaga pri lesni kupčiji. Opo-mogel si je sicer Zelen, ni bil pa tako bogat kot prej, bil je pa pošten vse svoje dni, bil je res prava podpora družini svoji. Ohlubo, storjeno aveti večer, je spolnoval vestno in natanjko.

bilo nastaviti okrajnega ekonomu, mesto da bi moralo trpeti ljudstvo kakor sedaj, samo ker se poklicani možje še prepirajo za teorije o gozdnem gospodarstvu.

Tudi okrajnega zdravnika bi bilo treba. Ta okrajni zdravnik bi se pa ne smel pečati samo s pisanjem statističnih tabel in poročil, ampak bi moral gledati na higijeno prebivalstva, kajti to bi bila njegova naloga, in ako bi našel, da se v kaki vasi ali v kakem okraju javljajo kužne bolezni, ker ljudstvo nima vode in trpi vsled tega ter je nesnažno, moral bi to vladi ali dotičnemu odboru naznaniti, sporočiti in pomagati, da se zoper to stori, kar treba in kar je koristno.

Kar se dostaje splošne napake politične uprave, omejil se bom, kakor sem rekel, na navajanje nekaterih vzgledov, ki so po mojem mnenju takšni, da jih je vzeti za pravilne, izjema pa je: dobra uprava. Pri nas se more ne gledé na narodnostne in druge prepire primeriti, da prime politično oblastvo po orožnikih, ali orožniki po političnem oblastvu celo ciganske kardelo ter je izroči najbližjemu občinskemu uradu v oskrbovanje. (Veselosť.)

Ti dobri kosmopoliti so morda res kam pristojni, a oni ali nečejo imenovati svojo domovinsko občino, ali pa je ne morejo, skratka, preiskave se začnejo, funkcijonarji se ugloboje v spise in dopise itd., pri tem pa pozabijo popolnoma, da morata dve občini v njih okraju preživeti cigane več dni, morda več tednov in če se prav spominjam celo več mesecev. (Veselosť in Čujte!) Končno se je pokazalo, da sta občini za Cigane izdali tisoč in nekaj goldinarjev. (Čujte!)

In vender niso Cigani sploh tako škodljivi in nevarni, kakor časih drugi, bolje oblečeni ljudje. (Veselosť.)

Da so Cigane izpustili ter vodili preiskavo, ne bili bi narasli ti stroški. In kakšni so ti stroški za oni občini, sprevidite šele, če pomislite, da jima je absolutno nemogoče nabrati za lastne siromake sto goldinarjev na leto. (Prav res!)

Tak slučaj primeril se je Podgradom in v Materiji in tega ni še dolgo. Ker sta občini absolutno siromašni in prebivalstvo jako revno, moral je isterski deželni zaklad za to šalo odšteti nekoliko stotakov.

Pri nas se lahko kaj navadnega pripeti. Slabo umevano nadzorovanje gozdov je krivo, če se tu in tam pripeti, da se pogubi pojem o privatni lastnini gozdov ali grmičja, katero se šteje mej gozde. Potem se ne pravi več: Občina X ali Y je lastnica gozdov; potem se ne pravi več: Zadruga X Y je lastnica gozda, ker ga je v potu svojega obraza odkupila od bivših grajščakov.

Ne, gospoda moja, tu treba adjustiranega logarja. (Veselosť.) Kaj je proti takemu možu Njega ekselence, gospod poljedelski minister? (Živahna veselosť.) Še primere ni tu! Ti ljudje ukazujejo dandanes o narodni naši imovini in kako ukazujejo? Prašajte posamezne občine v goranji Istri, če ni res, da so bili radi slabo umevane gozdne policije odvzeti posamnim občinam gozdni pečati in mesto teh veljajo sedaj gozdni pečati imaginarnega c. kr. gozdnega nadzorništva. (Čujte! Čujte!)

Vprašajte, če ni res, da je bilo na stotine ljudij iz posamnih davčnih občin baje radi gozdnega kvara obsojenih v zapor ali na čutne globe in če ni res, da so morali plačati odškodnine dosti več, nego je bil vreden dotični les, da se je obdelal in postavil na zelo oddaljen semenj. Ti ljudje pa niti niso storili gozdnega kvara, ker je imela vlada dolžnost regulirati že davno njih gozdne pravice.

Vprašajte iste občine, če ni res, da je, da bi bi bila mogla vsled slabega poslovanja gozdne policije nastati v teh krajih tudi živinska kužna bolezen. Živina morala je ostati nesnažna v hlevih, ker se je dotičnemu gozdnemu osebju zljubilo prepovedati pobiranje stelje v pripravno ležečih gozdnih delih.

Vprašajte, če ni res, da so pred tremi ali štirimi leti bili ljudje Podgradom primorani, posekati maloštevilno sadno drevje, katero je stalo okolo njih hiš, samo da ne zmrznejo (Čujte! Čujte!) dočim imajo na tisoče oral gozdov. Zakaj? Ker so gozdje sekvestrirani, ker naši ljudje ne delajo po tisti šabloni, ki je zanešana k nam iz krajev, kjer stoji lepi gozdi in žive lačni ljudje. Radi tega se sekvestrirajo gozdi, radi tega se dela, kakor se poljubi dotičnim gospodom, ne v korist narodu, niti v korist državni avtoriteti.

Pri nas se pa lahko še nekaj drugega pripeti.

Star Istran, ki je kot mornar preživel najlepša svoja leta na morju, pride truden in star domov. Tisočkrat je pozdravljal tuje kraje z avstrijsko zastavo, s tisto zastavo, ki je bila zanj simbol moči in nadeje, kateri mu more dati država. Domov je prišel bolan za revmatičnimi boleznimi in nespособen za težka dela. Zato želi otvoriti malo gostilno, da bi delavcem prodajal vino in polento. Tak mož, gospoda moja, ne dobi v svoji občini licence. (Čujte! Čujte!) Potreboval je licence stari Jurković v Opatiji, a dobil je ni, ker je Hrvat. Ob istem času pa je dobil licenco priseljen tujec, ki je imel kopo nezakonskih otrok. (Čujte! Čujte! moj somišljeniki. — Klici: Avstrijske razmere!) Tako se v nas varuje morala. Kakor sem že rekel, takih slučajev mogel bi Vam navesti na stotine, ne da bi umešaval narodnostni prepir. Dovolite mi navesti samo še jeden slučaj, potem naj pravniki izrečejo svojo sodbo.

Pri nas se more celo primeriti, da se po odgonu odtirajo legitimne žene, živeče v najboljšem sporazumljenju s svojimi možmi, kateri imajo reden zaslužek. Ako se odgon izvrši, ne ve mož, ali naj toži vlado na podlagi civilnega zakona, da mu vrne ženo ali pa naj opusti svoj zaslužek in gre za ženo. Če meni ne verujete, vprašajte neko Dotiček in neke žene v Pulju in v Vodnjanu.

Ni še dolgo tega, kar se je to zgodilo. (Klici: Zakaj?) Zakaj? Ker se je sumilo, da ima žena nekega družega moža rada (Smeh); samo sumilo se je, dokazov ni bilo.

Dovolite mi opomnjo: če so v naši politični upravi sploh mogoče take napake, kaj se mora in kaj se ne mora zgoditi, če navdaja to politično in sploh vso javno upravo neki policijski duh, ki je jedni ali drugi narodnosti v deželi absolutno sovražen. V tem slučaju mi boste priznali, da mora biti slabo upravljanje še slabše in še nevarnejše, ako je nadahnjeno policijskim duhom in ako trpi prebivalstvo že vsled slabe uprave, koliko več mora trpeti prebivalstvo na Primorskem vsled take uprave. In da vlada v naši upravi tak duh, to, gospoda moja, dovolite mi, dokazati Vam z nekaterimi besedami. Ta zli duh v politični upravi na Primorskem je seosebno ali izključno naperjen zoper Hrvate in Slovence v tej deželi. (Čujte! Čujte!) ki imajo absolutno večino in od katerih je ta pokrajina dobila svoj narodni karakter. (Čujte! Čujte!)

Da, gospoda moja, kaže se, da se je gledé primorskih Slovanov določil jako krivičen in morda za vso državo nevaren princip (Čujte! Čujte!) in da se brez pomisleka po tem principu vlada. (Čujte! Čujte!) Ta princip veleval, da je razširiti narodno območje izvestnega naroda in izvestne stranke na troške Hrvatov in Slovencev. (Čujte! Čujte! Tako je!) in drugi princip je, da o italijanski iredenti niti govoriti ni več, niti se je bati (Posl. dr. Lu eger: Dá, to je res!) zato pa hrvatsko iredento v Primorju predstavljati kot jako nevarno. Ako se ta princip tudi ni pismeno naznanil vsem deželnim političnim oblastvom v ravnanje, vender se na Primorskem deluje in upravlja vse tako, kakor da je ta princip že oficijelno uveljavljen.

V tem pogledu navedel bi lahko še dosti več slučajev, kakor gledé drugih

upravnih hib. Povedal bom samo to, kar je neobhodno potrebno.

Vlada stoji na stališču, da je hrvatski in slovenski narod — imenujem ja vkupno in zmatram ja za celoto, kajti naša trpljenja, naša srca in upravičene naše aspiracije na Primorskem so jednake, v tem oziru nikari ne gojite iluzij — gledé odgoje v narodnem jeziku kolikor mogoče malo podpirati.

Čujte nekaj kratkih a tehtnih primer iz najnovejše dobe. Jaz sodim vedno s pravega stališča, da se tudi v šolskih rečeh zgodi to, kar želi državna uprava oziroma šolsko oblastvo, kateremu je načelnik šef političnega oblastva. (Posl. Sokol: Gotovo!)

Pred nekaj leti prestavljen je bil neki učitelj, trd Italijan, sicer pa pošten človek, kazenskim potem na drugo šolo; hrvatske besede ni razumel ni jedne, in za to je prišel na hrvatsko šolo. (Čujte! Čujte! na desni.) Čakajte, šele sedaj boste klicali: Čujte!

Mož je kmalu sprevidel, da na tej šoli ne more delovati; otroci niti več v šolo niso prihajali, krajni šolski svet se je o tem priprical, morda tudi sam okr. šolski svet ali pa učitelj sam je prosil premeščenja na drugo, italijansko šolo, kjer je mogoče delovati. A sedaj se je učitelju z visoke strani namignilo, naj nikar ne misli, da bo premeščen, predno se ne nauči hrvatskega jezika. (Veselosť.)

Dokler torej ne zna hrvatskega jezika, mora mož učiti na hrvatski šoli; dim pa se bo naučil hrvatski, mogel bo eventuelno priti na italijansko šolo. (Živahna veselosť.) Take reči se gode na Primorskem.

Pred kratkim šlo je za to, da se znova otvori ljudska šola v Fontani, vasi blizu Poreča na zapadnem bregu Istre. Ne gre tajiti, da je tam nekako znanje italijanske koristno, ker prebivalci obdružujejo mnogo z mesti deloma radi trgovine z lesom in tudi s kamni, katere pošiljajo v Benetke, Chioggio in Ravenu, ali zato po mojem prepričanju pač še ni bilo uvaževati vprašanja, ali naj se radi tega na tej ljudski šoli uvede italijanski učni jezik.

Prebivalstvo je, izvzemši k večjemu tri ali štiri rodbine, hrvatske narodnosti. Vzlic temu bi bili zadovoljni s šolo z italijanskim učnim jezikom, da je le šola. Tako se je tudi zgodilo. A pri tej priliki stavljen je bil z neke strani predlog, naj se v Fontani nikakor ne nastavi učitelj, zmoežen učiti tudi v hrvatskem jeziku in c. kr. vladni organi so ta predlog vsprejeli — še leto dnij ni tega — tako, da ni mogoče starišem skrbeti za to, da bi se njih otroci tudi zunaj šole, privatno, učili v hrvatskem jeziku. (Čujte! Čujte!) Kam pridemo tem potem? V Sanvičentu, tej že nekam slavni občini, je okoli 500 Italijanov in vsaj trikrat toliko Hrvatov v bližnjih vaseh. Ti ljudje imeli so mnogo let duhovnika, ki je bil njih jezika popolnoma nezmožen (Čujte! Čujte!); šola je popolnoma in izključno italijanska, učitelja pa so poklicali iz Spodnjih Tirol, samo da bi niti privatno ne mogel učiti hrvatskih otrok. (Čujte! Čujte! moj somišljeniki.)

Pri nas se more še kaj drugega primeriti. V kaki občini — imenujmo jo X Y — vršile so se občinske volitve. Nekateri Slovani-volilci izdali so oklic na somišljenike, v katerem pravijo: To pot se ne bomo volitev udeležili, ker so razmere take, da bi k večjemu v jednom volilskem razredu zmagali, prihranimo si ta trud itd., ker od večine, ki pride na krmilo, nimamo ničesar pričakovati, niti v duševnem, niti v gospodarstvenem pogledu. To je bilo in je še tudi moje mnenje in mislim, da se je že večkrat obistinilo.

Mej podpisanci na tem oklicu bil je tudi ljudaki učitelj iz okolice, spadajoče pod to občino. Mož je prišel vsled tega v disciplinarno preiskavo in bil disciplinarno kaznovan. (Poslanec dr. T r o j a n: Zakaj? — Posl. dr. Br z o r a d: Ker ni hotel voliti!) Ker ni hotel voliti, ker je oklic podpisal, ker se je držal pasivno,

skratka, ker je hotel mir imeti. Ta učitelj, da bi mu samemu ne bilo treba govoriti, uležil je po pooblaščenem advokatu rekurs zoper disciplinarno sodbo.

(Dalje prih.)

Politični pregled.

Notranje dežele.

Radi božičnih praznikov pretrgalo se je sicer delovanje državnega zbora, a politika ne miruje nikakor. Uprav te praznike hoče uporabiti grof Taaffe, da uredi parlamentarne odnose, seveda tako kakor si jih želi on sam. Vzlic vsem žalostnim skušnjam se grof Taaffe — ako nas ne varajo dunajska poročila — ne more iznebiti fikсне ideje, da državo našo more osrečiti le taka večina, ki je sestavljena iz „zmernih“ elementov vseh strank. Po takem bi bili iz večine izključeni v prvi vrsti Mladočehi, potem nemški nacionalci in odločnejši elementi nemške levice in konservativnega kluba in slednjič „klub hrvatskih in slovenskih poslancev“. V večino bi torej vatopili: Coroninijevci, večina levičarjev, večina konservativnega kluba, Poljaki in morda antisemitje. Taka stranka, sestavljena iz najrazličnejših elementov, seveda ne more imeti pravega pozitivnega programa, o čemer ne dvomi niti grof Taaffe sam, kajti vsiliti hoče novi večini le negativen program, to je, določiti, čemu se morajo izogibati udeležniki večine: narodnim in političnim vprašanjem. Mi seveda smo prepričani do dna svoje duše, da narodnemu vprašanju se ni moči izogniti, dokler se definitivno ne reši to vprašanje. Za nas je seveda najvažnejše vprašanje, pod katerimi pogoji bi vatopili naši poslanci v tako nenaravno večino. Ko bi bilo to zavisno od nas, rekli bi, da pod nikakimi pogoji, kajti mi bi smatrali kot veliko sramoto, ako bi se naši zastopniki hoteli vezati z ljudmi, kakoršni so sedanji tovariši Plenerjevi. Dunajski listi so nam namignili, da hoče grof Taaffe Slovencev sagotoviti sedanjo posest, nikakor pa ne dovoliti nadaljnjih „koncesij“. Temu bi se morali uprti z vso odločnostjo. Sedanja posest? Kje je ta „sedanja posest“ n. pr. nas tržaških Slovencev? Gospoda nam hočejo torej ohraniti nekaj, kar niti nimamo. Ako bi se naši poslanci pokorili temu diktatu njegove ekselence, podpisali bi narodno in politično smrt nam tržaškim Slovencev. Mi pa imamo toliko vere v rodoljubje naših poslancev, da tega ne store nikdar.

Vnanje države.

Na polji vnanje politike vleče Francoska vso pozornost na-se. Na dnevnem redu je velik škandal, kakoršnega že dolgo ni doživel svet. Vesti iz Pariza ne vane mirjajo samo Francoske, ampak ves izobraženi svet, kajti nikdo ne ve, kaj utegne nastati v republiki Francoski vsled teh homatij, kar bi utegnili tudi uplivati na ves evropski položaj. Prišli so namreč na sled velikim poneverjenjem pri takozvani „panamski družbi“. Panama je zemeljska ožina mej srednjo in južno Ameriko. Ta ožina meri le 46 kilom. o širini in 75 kilom. v dolžini. Slavni inženjer Lesseps je napravil načrt, kako bi se dal — kakor pri Suecu — napraviti prekop preko te ožine, ki bi najkrajše vezal veliko ali tiho morje z atlantiškim. Pot parnikom bi bila s tem prikrajšana v valikanski meri, kar bi bilo v veliko prid svetovni trgovini. V letu 1879. bil je kongres v Parizu, ki je odobril te načrte. V njega izvišenje ustanovila se je panamska družba. Gospodarstvo pa je bilo toli slabo, da je morala pred nedolgo ustaviti svoje delovanje, a poslednji dnevi so prinesli gotovost, da so upravni svetniki požrli veliko milijonov. Sedaj se vrše sodne preiskave in je v to grozno umazano zadevo upletenih celo pet bivših ministrov in so že zaprli več odličnih oseb. Razburjenje v poslanski francoski zbornici je grozno, a ves svet se škanda-

ljuje na toliki pokvarjenosti nekaternikov, ki so tako drzno zlorabili v njih stavljeno zaupanje. Bog sam ve, kako izteče vsa ta umazana stvar.

DOPISI.

Š Tolminka, dne 22. dec. 1892.
— Dne 19. t. m. vršila se je druga volitev za novi cestni odbor tolminskega sodnega okraja.

Kaj takega se še ni godilo na Tolminkem; agitacije presegale so vse meje. Tu so se porabljale osebe vsakega stanu: veleposelniki, krčmarji, trgovci, gosp. duhovniki, c. kr. notarji in tudi ženska krila so se vtikala. Tem agitatorjem ni bila nobena noč pretemna, nobena cesta preslaba ali nevarna; dá, celo pošarski konji porabljali so se v ta namen.

Na dan volitve dešli so v Tolmin, izvzemši 5 št. Vidškogorskih volilcev in par drugih stare stranke, vsi drugi župani in podžupani. Volilci so prišli pri zadnji volitvi k spoznanju, da nameruje stara stranka agatiti v novi cestni odbor same stare mameleke, in volili so bolj previdno, nego prvokrat.

Volitev je vodil c. kr. namestništveni konceptist gosp. Pollay v najlepšem redu, in edino le v našem slovenskem deželnem jeziku. In tako mora biti.

Od 75 oddanih glasov dobili so kandidati nove stranke po 44, Devetakovi pa po 31 glasov. V odbor so izvoljeni gg.: Ludovik Čazafura, župan tolminski; Josip Spehonja, župan sedelski; Josip Rakušček, župan kobarideki; Anton Bergine, župan idrski; Franc Fortunat, podžupan in posestnik na Čiginu; Janez Torkar, c. kr. poštar v Podbrdem; Jakob Lapanja, podžupan in posestnik na Kneži; dr. Janez pl. Pernerstein, c. kr. notar in posestnik v Tolminu kot največji davkoplačevalec. Načelnikom je izvoljen enoglasno gosp. Ludovik Čazafura. — Ker so po tem takem prišli v cestni odbor sami taki možje, kateri niso poslovali v razpuščenem cestnem odboru, bi bilo želeli, da bi tudi visoki deželni odbor delegoval predglednikom računov moža, kateri bo znal svoje dolžnosti natanjko spolnovati.

Po dovršeni volitvi abrali so se vsi volilci nove stranke v Oskarjevih prostorih, kjer so imeli skupni obed. Tu so se vršile razne napitnice novo izvoljenemu cestnemu odboru in njegovemu načelniku, gosp. Ludoviku Čazafuri.

S prepričanjem, da bodo novoizvoljeni člani cestnega odbora natanjko spolnovali svoje dolžnosti ter skrbeli v prvi vrsti za one ceste, koje je posebno zanemarl razpuščen odbor, priporočamo, da postopajo strogo pri likvidiranju računov razpuščenega odbora. Vsem pa kličemo: srečno novo leto!

Različne vesti.

„Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji!“ Ta prevesela angeljska pesem razlagala se bode nočjo ne le po vseh božjih hramih, ampak v sleherni hiši vesoljnega krščanstva.

Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji! Dá, uprav to blagovestje božje nas krepi, kolikor v živi veri krščanski toliko tudi v težki borbi za odrešenje naroda našega. Kajti ono vzbuja v nas najslajšo nado, da dospemo vendar kedaj do najplemenitejšega smotra, po katerem hrepeni vsako blago srce sloveško, — do miru in blagoga sporazumljenja mej vsemi narodi.

V zmislu tega božanstvenega blagovestja voščimo tudi mi vsem rojakom našim blažene božične praznike, da jih uživajo mirni in zadovoljni v zavetji predragih obitelji svojih. Odpočijejo naj se od doseganega truda in se okrepčajo za nadaljne napore — ako so nam usojeni — za lastni in obči blagor naroda in človeštva sploh, da

tudi vsak posamičnik pripomore pospeševati prihod toli zaželjene dobe, ko zavlada zares božji mir ljudem na zemlji in bode ves svet, združen v pravi krščanski ljubezni prepeval: slava Bogu na višavah!

Imenovanja. Gospod namestnik tržaški je imenoval provizornim potem konceptna praktikanta Adolfa viteza Wiedemanna-Warnhelma in dra. Emila Fabrizija namestniškima konceptistoma. — Poštni asistentje: Artur Marinšek, Stanislav Keizar, Eduard Niederkorn, Otto Kaendl, Karol Reschig, Fran Leeb, Mihael Marinković Ignacij Hersi in Adalbert Zelenka so imenovani poštними oficijali.

Gosp. posl. prof. Šuklje označil je pri proračunski razpravi stališče slovenskih poslancev glede na naš notranji položaj. Da si se v marsičem ne vjemamo z gospodom profesorjem, vendar pripoznavamo drage volje, da je bil njegov govor dovršen po obliki. V jedri prihodnjih številki priobčimo ta govor.

Tržaški mestni svet. Vihar narašča: sinočna seja ja bila toli viharna, da je še nadkrilila slovite svoje prednice, a galerija — ta sladka, ta ljubeznjiva galerija tržaška — se je vela toli surovo, da se je pristudilo celo svetovalecema Burgstallerju in Rafaelu Luzzatu. Prvi so je pritoževal bitko na toli surovem vedenju občinstva na galeriji, a poslednji je opozoril predsednika, da predsednik parlamenta na Dunaju v takem slučaju dá izprazniti galerije. Slednjič pa je bilo celó županu preveč, da je res ukazal izprazniti galerijo. Radikalna gospoda so seveda drugega menenja, kar nam je oavedočil svetovalec Artelli s tem, da je hotel opravičiti divjanje na galeriji, češ: vsaj se dogajajo v parlamentu še drugačni prizori. Toda izpraznjenjem galerije se nikakor ni podelil grozni hrup, ampak debata je postala toli viharna in razburjena, da je župan pretrgal posvetovanje o dotičnem predmetu. In zakaj je šlo tu? No, ti grdi, ti nesramni Slovenci zahtevajo zopet svoje pravice: obravnavali so o prošnji prebivalcev iz Rocola in Kadina, da se jim osnuje slovenska osnovna šola. Žalostni odnošaji to, ko naraščata bolj in bolj strast in srditost proti — pravici. O dogodkih v tej seji izpregovorimo prihodnjič obširneje, a že danes ponavljamo tolikokrat že stavljeno vprašanje: ali zakoni naši ne ščitijo tudi Slovencev? Oblasti, kje ste??

Potem je predlagal svetovalec Burgstaller, da se krošnjarjem dovoli razprodajanje pomaranč po ulicah, na kar je pojasnil gospod župan, da je magistrat že dovolil v to. Na vprašanje svetovalca Spadonija je odgovoril g. župan, da municipalna delegacija ni odobrila načrta za vravnanje plač mestnim uradnikom in da bode v jedri prihodnjih sej stavila svoje predloge v tem zmislu. — Dr. Karola Levija so izvolili za dobo 4 let ravnateljem javne dobrodelnosti. Nadaljevala se je debata o mestnem proračunu za leto 1893. — V tajni seji je bil imenovan Fran Martelanc vodje mestne šole na Katinari.

Pravda Wassermann-Martinolich. Martinolich je pisal o Wassermannu, kakor se ne piše o ljudeh, koje — spoštujemo. Wassermann, je storil na to, kar je moral storiti: uložil je tožbo proti Martinolichu. Wassermann je potem — na veliko začudjenje vsega sveta — umaknil svojo tožbo, ker so se gospoda — kar so hrupno dokumentovali „sijajnim“ banketom — pobotali in imenovani tožnik je obsojen plačati stroške v znesku 680 gld. To bi bilo vse prav in lepo, da je gospod Martinolich preklical svoje ovdabe proti Wassermannu. Ker pa tega ni storil do danes, se nam gospoda kažejo v čudni luči. Kajti tu je le dvojno mogoče: ali je res, ali ni res, kar je pisal Martinolich. Ako ni res, moral bi preklicati, ako pa je res, ne bi se

nikakor smel pobotati z gosp. Wassermannom. Jasnosti bi želeli tem bolj, ker je g. Wassermann deželno-zborni zastopnik kmečkih občin okraja puljskega, toraj zastopnik hrvatskega ljudstva. In to ljudstvo ima pravico zahtevati, da se mu pove, pri čem da je so svojim poslancom.

Da je vsa ta zadeva zelo odijozna (mraka), čuti celó „L'Istria“ sama, kar tudi pove v poslednji številki svoji. Ker so nekatere novine pisale o veliki radosti vse „domovine“ na tem, da se je stvar poravnala tako „častno“, protestuje namreč „L'Istria“ proti temu, da se take zadeve spravljajo v zvezo z domovino. Pojem domovine — pravi omenjeni list — je nekaj vzvišenega in se ga ne smemo spominjati pri prilikah, ko gre za to, ali so ali ne izvestne osebe izvršile nečastna dejanja, kojih so obdolžene.

Madžarska svoboda. Dne 17. t. m. vršila se je v Požunu porotna pravda proti uredniku slovaškega lista „Narodnie Noviny“, g. Svetožaru Hurbanu-Vojanskemu, sinu pokojnega očeta Slovakov, Miroslava Josipa Hurbana. Obsodili so ga v jedno leto ječe in 300 gld. denarne globe. To pa radi članka, priobčenega pod naslovom „Hijenezem v Madžarski“, v kojem je ognjevit besedo ožigosal, kruto in nasilno postopanje madžarskih oblasti povodom odkritja nagrobnega spomenika očetu njegovemu. Pomislite le, da dan odkritja ni smel nikdo — niti sorodniki — na pokopališče, a orožniki so podili ljudstvo s polja, da niti od daleč ne vidi spomenika svojega ljubljence! To je zares madžarska svoboda!

Thaler contra Spadoni. Včeraj se je pri kazenski preturi imela vršiti razprava vsled tožbe velečastitega g. župnika Tomaža Thalerja proti mestnemu svetniku dru. Spadoniju, ker je poslednji v javni mestni seji ponavljal sumnjičenja, koja je svojedčasno napisal list „Il Cittadino“. Gospod župnik se je čutil razžaljenega tembolj, ker je dr. Spadoni dobro vedel, da je on (župnik) uložil tožbo proti imenovanemu listu. Razprava se je pa odložila za to, ker se je tožencev zastopnik skliceval na imuniteto dra. Spadonija kot deželnega poslanca s ozirom na to, da zasedanje deželnega zbora ni bilo zaključeno, ampak samo odloženo. Potrpimo torej še par tednov!

Se silo sicer, a vendar je došel kapelan rojanski, veleč. g. Matjaž Škrbec do svoje pravice: mestni magistrat je dobil namreč od namestništva ukaz, da mora nemudoma nakazati plačo imenovanemu kapelanu — Trnjeva je sicer pot do pravice, a slednjič je dosežemo vendar, če tudi s napori. — Naredbo namestništva priobčimo prihodnjič, ker je zanimiva na več strani.

Pojasnilo. Govorniki pri posljednjem zabavnem večeru v tržaški čitalnici, razpravljajoči razmere ljubljanske, nikakor niso hoteli koga žaliti, temveč izrazili so le obžalovanje svoje na tem, da so se šikanarski odnošaji v Ljubljani po tujem uplivu zamotali toli neugodno za narodno stvar. Na krivem tolmačenju osobito jednega govora, ki je stvari pojasnjeval le v defenzivnem zmislu, kriva je nekoliko nepopolna stilizacija našega poročevalca. Naš urednik namreč ni bil navzoč pri zabavnem večeru, ker je bil odšel v Istro. Toliko v blagohotno znanje in kolegijalno sporazumljenje.

Za „Božičnico“ so še darovali gg.: I. G. 50 gld., A. K. 2 gld., Josip Kosak 5 gld.

Božičnici otroških vrtov „Družbe sv. Cirila in Metoda“ na Greti in v Rojanu vršili ste se prva v sredo 21. t. m. in druga v petek 23. t. m. Poročilo o teh božičnicah priobčimo v prih. št. našega lista, a že danes izjavljamo, da sti se obnesli v vsakem obziru najpovoljniješe.

Čast, komur čast! V poslednji številki postavil je naš dopisnik v notici „Blagotvorno delovanje družbe sv. Cirila in Metoda“ v izgled družini Kalister in Truden; nam pa je dolžnost, da ga opozorimo na

neko drugo družino, ki si je stekla obilo zaslug za koristi naše družbe — in to je vrta družina Mankočeva. Isto tako je omenjati velikih zaslug vseh onih gospej in gospodičin, ki so bile neumorne v nabiranju darov za „božičnico“. Čast, komur čast! —

Program velikemu koncertu, ki ga prirede dne 7. januarja združena pevaka društva, združeni tamburaši in dramatični odsek „Trž. Sokola“, priobčimo prihodnjič. Zanimanje za ta koncert mej našim občinstvom je splošno.

Slovesni Silvestrov večer priredi v soboto dne 31. decembra 1892. v dvorani „Mally“ (via Torrente 16.) veselilni odsek „Tržaškega podpornega in bralnega društva“, s sodelovanjem društvenih diletantov in drugih prijateljev društva. Razpored: 1. Petje. 2. Igra v jednem dejanju: „Besednjak“, nova za slovensko občinstvo, izvršujejo diletanti. 3. C. I. F. Umlauf: „Carneval von Venedig“, igra na citrah gospodičina E. Črmelj. 4. Petje. 5. „Slovó staremu letu“, deklamuje gospodičina M. Schmidt. 6. Alegorična podoba: „Prehod iz starega v novo leto“. 7. Tombola — Prosta zabava — Ples. Vstopnina 30 nč. brezizjemno za osobo. Blagajnica se odpre ob 8½, začetek točno ob 9. uri zvečer. — P. n. občinstvo sploh, in člani bratskih društev posebej, k temu večeru uljudno vabi Odsek.

S Topolovca v Istri se nam piše: Dobro je označil gosp. poslanec V. Spindič isterske razmere, ko je rekel, da so podobne afrikanskim. Žalibog da je res tako, kar svedoči nastopni dogodki: Pri zadnjih volitvah za državni zbor se je v naši občini za izvolitev dičnega g. Laginje med drugimi veliko trudil Grgo Saule, posestnik na Topolovcu. Na razne načine mamili so ga Talijani (zdaj prilizovanjem zdaj s žuganjem) da bi ga pridobil za se dobro znajoč, da ima velik govorniški dar in da pozna vse sleparije talijanske stranke v Istri; toda on je ostal stanovit in zvest svojemu narodu, Italijani, videči, da ga ne morejo zvabiti, napovedali so mu maščenje, kar so tudi kmalo počeli izvrševati.

Dne 14. avg. t. l. bila je sv. maša v cerkvi sv. Jerolima na Topolovcu. Bilo je to pred volitvami v občinski zastop v Oprtlju. „Naša Sloga“ je prinesla dopis iz Buzeta, v katerem je bila objavljena obsodba proti nekim talijanskim trgovcem s ljudskimi glasovi. (Med drugimi bil je obsojen tudi grof Walderstein.) Grgo Saule, „Naša Sloga“ v rokah držšč, reče glasno pred cerkvijo stoječemu ljudstvu: „Približale so se volitve za občinski zastop. Varujte se, da se ne bodele prodajali kakor neumna živina. Mi naznamo vsecega, ki bode ljudi kupaval ali se bode predal, sodišču in bo strogo kaznovan. Ako ne verujete, evo vam, tu je pisano, kako so bili obsojeni trgovci s glasovi v Buzetu.“

Ta izjava je silno spekla Talijane, ki se vzdržujejo na krmilu samo s podkupovanjem in slepenjem. Bali so se, da ne bodo mogli več tržiti s ljudmi, kar bi bila njihova propast. In kaj store? Eden javi v list „Il Piccolo“ sledečo laž: „Grgo Saule stopil je pred ljudstvo držšč oficijozen list v rokah ter rekel: Meni je rekel sodnik, da bo vsaki, ki bo glasoval za talijansko stranko, stavljen v zapor. Kdor ne veruje, tu imate — in udaril je po uradnem listu.“

Dragi čitatelji poročete, saj to ni nič novega, če so pisali laž. Res je to, saj oni si že ne vedo in ne morejo pomagati drugače, nego z lažjo. Toda čujte dalje! Podkupili so eno svojih podrepic, da na podlagi te laži stori prijavo na o. kr. žandarmerijo. In res sta prišla dva žandarma k g. kapelanu na Topolovce poizvedovat o dogodku. Gosp. kapelan, povprašan o tem dogodku, je rekel, da o tem nič ne vé, ker je bil tisti čas še v cerkvi. Bil pa je v sobi prisoten tudi brat g. kapelana. On je vse čul in vedel, kaj se je godilo pred cerkvijo po sv. maši. Rekel je zatoraj žandarom, da vse je izlagano, o čemer poizvedujejo, ter jim povedal ves dogodek.

A čudom smo se čudili izvedši, da so orožniki napravili raport v zmislu: da je vse istina kakor piše „Il Piccolo“. Temu posledica je bila, da sta bila g. kapelan in njegov brat pozvana k sodišču. Kako sta se čudila! Izrekla sta kar naravnost, da je vse grda laž, kar je pisal „Il Piccolo“. Obžalovati moramo iskreno tako postopanje proti nam. Ali prazen njihov trud. Čim huje nas bodo Italijani pritiskali, tim večje bode naše število. Ako nas mislijo potianiti takimi sredstvi, se motijo zelo. Pravica bo zmagovalka!

Pogreb Jakoba Ravnikarja, župnika v Šišani, okraja puljskega, bil je velečasten. Od vseh strani so prihitali kmetje, da skazejo poslednjo čast blagemu pokojniku! Se smrtjo veleč. g. župnika je zopet izpraznjena jedna župnija v škofiji poreško-puljski — kolika že! In to nam dela velike skrbi, kajti bati se je pri znanem mišljenju poreškega prevzvišenega, da zasede to mesto mož po volji naših nasprotnikov, da-si je velika večina župljanov Šišanskih hrvatske krvi. Tužna nam majka; mož za možem se umikajo naši pošteni s posorišča, a na njihova mesta bi nam hoteli urivati može, ki niso naši, ali pa ostajajo — prazna.

„Umetne“ narodne pesmi. Nekaj let sem razpisuje tržaški umetniški krog (Circolo artistico) darila za najboljše pesmi v dijalektu tržaškem. Darila se prisojajo navadno veliko časa pred pustom, da se dotične „canzonette popolari“ morejo popevati že v predpustu. Lansko leto je prišlo tudi mej svet nekoliko enacij pesmi, ki same na sebi morda niso bile škandalozne, dočim jih je mestno prebivalstvo kmalu pretvorilo v najgusejše stvore lahonske muze. Tako se čuje še dandanes po mestu popevati verze: siamo cristiani, razza di cani (kristjani smo pasje pleme) itd. Z enacijami pesnimi se tržaški Lahoni še ponajajo ter jim nadevajo ime „narodne pesni“, dočim se iste morajo studiti vsacemu omikanemu človeku. Minoli ponedeljek so tržaški listi prinesli tekst novih pesni za prihodnji predpust. Mej njimi ni nobene posebnosti, temveč vse so le stvori, ki se podajajo zgolj mestnim fantalinom in znani sodrži v starem mestu. Vendar je ena posebej častovita „Domovini“ (Trstu), o kateri pravi oficijozni „Mattino“, da je „inspirata a nobili sentimenti di nazionalità“. Mej drugimi se čitajo v njej tudi besede:

Lassè pur che i canti e subii,
E che i fassi pur dispetti,
Nella patria di Rossetti
Non se parla che italian!

S temi verzi merijo namreč na našo narodnost trdeč, da se tu govori samo laški. Da ni temu tako, dokazuje nam pesen sama, kajti: če bi to bila resnica, ne bi jo bilo treba še posebej oveličevati v takšni narodni pesni. Vsakakor se nam zdi, da ta pesen ni tako nedolžna, kakor si jo misli umetniški krog ter bi znala ob kaki „vinjeni“ priliki — za katere je skovana pravo za pravo — biti vzrok še kakemu prepiru mej narodnostmi, kajti Slovenci smo v domovini Rosetija prastanovniki! — Vsakakor pa je jako pomembno za italijanstvo v Trstu, da mora plačevati „narodne pesni“, da mu jih še le kovajo čestokrat obkurni umetniki, dočim se mora prava narodna pesen naroditi v narodu. Dokaz je to, da Trst ni tako laško mesto, kakor ga radikalci laški razupivajo.

Iz Škocijana se nam piše: Kakor vsako leto, tako so tudi letos priredili tukajšnji „planinci“ prekrasno božičnico šolski mladini. — Šolska soba bila je primerno okrašena z umetno napravljenimi planinskimi ovetlicami. — Iz nad umetno napravljene votline dvigalo se je pa lepo drevesce, katero je bilo okrašeno bogatimi darovi. — Vsa hvala gre tukajšnjemu vrlému mladencu Jos. Cerkeniku, ki je radi učiteljeve bolezni vse dekoracije prevzel ter vse tako čarobno okrasil. —

Te otroške svečanosti udeležilo se je mnogo odlične gospode iz Trsta, kakor tudi ves odbor „Planinskega društva“. Med njimi smo opazili višjega gozdnege svetovalca Guttenberga, višjega finančnega svetovalca Fabricija itd., in mnogo mladih dam. Nadalje bili so navzoči gostje iz Vrem, gospod župan sežanski s svojo hčerko, gosp. Kariž iz Divače in več družih prijateljev naše mladine.

Omeniti mi je, da je to blago početje tukajšnjih „planincev“, kajti ne samo, da od teh gospodov dobivajo domačinci mnogo zasluzka, ter so nam naš Škocijan svetovno proslavili, — darujejo tuk. mladini za vse

šolsko leto vseh potrebnih za šolo, tako, da ni treba starišem ničesa kupovati. Vsako leto obdarujejo vse šolske otroke z obleko, sladčicami, z lepimi mašinami in slovenskimi knjižicami, kar je bilo za naše ubogo ljudstvo prej res težko kupovati. — Bog plati velikodušnim gospodom.

A. Š.
Iz Plavij pri Kopru se nam piše: Slavno uredništvo! Uljudno prosim, da v cenjeni list „Edinost“ sprejmete te-le vrstice:

V 101. šte. „Edinosti“ z dne 17. decembra t. l. se bere, da je neki Josip Petrovič iz Plavij v cerkvi sv. Antona novega razbil in izpraznil nabiralno skrinjico za milodare. Ker se pa na Plavjah ne pozna nobene osebe s takim imenom, in se tudi v duhovniških knjigah ne nahaja takega imena, zato se sme trditi, da omenjeni „Uzmovič“ ni iz Plavij, ampak od kod drugod.

Plavje, dne 22. decembra 1892.

Anton Notar,
duhovnik

Opomnja. Dotično vest so priobčili vsi tržaški listi, a nam je le prav, ako ni resnična.

Iz Šmarij pri Kopru se nam piše: Obžalovaje vam naznanjemo, da nas je zapustil spoštovani g. nadučitelj I. Kuret, preselivši se v Dekane. Temu gospodu smo dolžni hvalo, kajti on se ni mučil samo z mladino, ampak tudi z odraslimi. Spoštovali smo ga vsi, ker se ni zameril nikomur, izvemši par zapeljanih lahoncev, ki so se trudili na vse mogoče načine, da ga izpodrinejo. Še le dan njegovega odhoda nam je pokazal, kako srčno so ga ljubili vsi. Delavci na polju so popuščali svoje delo, da ga pozdravijo še enkrat. Malo dni pred odhodom pa so se zbrali pevci in prijatelji g. nadučitelja, da ga pri kozarcu vina zahvalijo kot prijatelja in učenika. Vsi pošteni v naši vasi žaljujejo za tem pravim sinom zlate domovine naše. Dekancem pa čestitamo, da so dobili tako vrlega nadučitelja. V tem trenutku pa gojimo željo, da bi g. Kuretu dobili naslednika, njemu enakega: ki bi bival z nami v isti ljubezni, kakor g. Kuret. Vas pa, g. nadučitelj, zagotavljam, da nam ostanete v vednem spominu.

A. G.

Braino društvo za Kozino in okolico priredi Silvestrov večer v svojih prostorih s šaljivo tomblo in s šaljivim prizorom. Ustopenina prosta.

Uljudno se vabijo vsi častiti gg. udje in neudje. Opozarjajoč slavno občinstvo na ta večer upamo, da se boče isto mnogobrojno odzvalo temu pozivu.

Kolera se je zopet pojavila v Hamburgu.

Kupčija s pomarančami na Reki utegne postati pogibeljna trgovini tržaški s tem sadom, kar so konstatovali v predzadnji mestni seji. V tržaških listih čitamo zopet brzojavno vest, da je v reško pristanišče priplul parnik „Arpad“ s 3000 zaboji pomaranč. A odločilni krogi tržaški niti ne mislijo na to, kako bi se dala preprečiti preteča nevarnost, ampak njim so vidi veliko važnejše, prepirati se s sedežani slovenske narodnosti. Naj le gledajo, da jim spoznanje ne pride — prepoznano.

Književnost in umetnost.

„Kmetovalca“ 23. številka ima nastopno vsebino: 1. Napajanje govedi. 2. Konjerejčeva pravila meseca decembra. 3. Stari vinogradi hirajo in se širijo — napravimo si nove! 4. O pomenu in uporabi umetnih gnojil. — 5. Vprašanja in odgovori. 6. Gospodarske novice. 7. Uradne vesti o. kr. kmetijske družbe kranjske. 8. Tržne cene. 9. Inserati.

„Slovanski Svet“ št. 24. s prilogo in „kazalom“ ima naslednjo vsebino: 1. Slovani l. 1892. 2. Slovenci l. 1892. 3. Liturgija rimske ctkve. 4. Položenje na Slovaškem (v slovenskem in v ruskem prevodu, z la-

tinico in cirilico). 5. Biserje i alemovi. 6. Porod kraljevid Marka. 7. Zlatna slova. 8. Staroj godini na izmaku. (Častitka za Božič.) 9. Mimogrede nekaj mest, iz Rimskega Katolika. 10. Čitateljem o zgodovini rimske liturgije. 11. Ruske drobtinice. 12. Ogled po slovanskem svetu. 13. Književnost. 14. Vabilo na naročbo.

„Učiteljskega Tovariša“ 24. številka ima nastopno vsebino: 1. Vabilo k občnemu zboru „Slovenske učiteljskega društva v Ljubljani“. 2. S. Rutar: Goriški Kras. 3. J. Marn: Knjiga Slovenska. 4. Književnost. 5. Naši dopisi: Iz Dola. 6. Iz Polhovega Gradca. 7. Društveni vestnik. 8. Vestnik. 9. Uradni razpisi učiteljskih služeb. 10. Listnica uredništva.

„Zbirka zakonov, zadevajajočih posle občinskega področja“. I. zvezek: Občinski red in občinski volitveni red z dodatkom drugih zakonov, tikajočih se poslov občinskega področja in z obrazci. Priredil dr. Ivan Dečko, odvetnik, deželni poslanec itd. Tiskal in založil Drag. Hribar v Celju. Cena 1 gl. 80 kr. V platno vezana 2 gl. 20 kr.; po pošti 10 kr. več.

„Zakoni, ukazi in naredbe o davčnih olajšavah ter o državni podpori za vinorodne kraje, koder je trtna uš“. Založil in izdal deželni odbor kranjski. Cena?

Alojzij Progar akademski kipar v Celovcu, o katerem smo že nedavno govorili, je razstavil za božične praznike v obrtni dvorani ondotnega muzeja, poleg drugih umetnikov celovških, nekatera svoja podobarska dela, o katerih pišejo kaj pohvalno vsi koroški časniki. N. pr. „Freie Stimmen“ pravi v šte. 149. z dne 13. t. m. o našega umetnika razstavi nastopno:

„Poleg profesorja Wald-a — vsaj za širje občinstvo — kot „homo novus“ na polji plastične umetnosti, vedel je obrtni občno pozornost na-se ter vzbuditi več kot navadno zanimanje za svoja dela, tukajšnji podobar Alojzij Progar, ki je nedavno razstavil večji od lesa izdelani altar — delo, ki je bilo izvršeno sicer z velikim trudom in baš s podrobno marljivostjo, v koncepciji in v figuralni okrasbi pa lni kazalo prvotnega talenta, kateri brez dvojbe tiči v tem kiparju. Takrat je gosp. Progar krhko in v izvestnem pogledu nevaležno lesno tvarino zamenjal z mavcem, v katerem nas je presenetil z nekaterimi studijami in doprnimi kipi. Jedna taistih nam predčuje tožečega „Joba“. Podoba je v resnici umetniški ustvarjena in z anatomiško sigurnostjo proizvedena. Najboljši komad tega razstavljalca pa je doprni kip ženske, ki ni videti portrét, temveč je menda izdelan po italijanskih vzorcih. Ta doprni kip sam že razodeva obilen talent; kajti on nam dokazuje, da kipar ume, svojim podobam vdihniti priatno življenje.“

To je gotovo jako laskava ocena del slovenskega umetnika v predalih — ultranemškutarskega časopisa a la „Freie Stimmen.“

Imenovani naš podobar pa dobiva tudi vedno več naročil. Zdaj dela v cerkvi sv. Frančiška, potem ima izvršiti dva nova stranska oltarja v Grabštanji, in novi veliki oltar za cerkev sv. Lovrenca. Nadalje mu je naročena velika skupina: „Sv. trije Kralji se poklanjajo novorojenemu Jezusu“ za cerkev Studenice pri Poličanah na Štajerskem, in konečno za stolno cerkev Ljubljansko ima izdelati podobo „sv. Jožefa“ od marmorja. — Kakor je videti, podjetni naš Progar uspeva izvrstno, dasi se je nedavno nek dopisnik v „Slovenec“ rogal, da ne vé, kje da stanuje, niti kako da mu je ime, dočim so mu znani vsi umetniki v Berchtesgadnu, Grödnu itd. No, ako si je dotičnik zapomnil njega rojstno vas, mogel bi si pač še zabeležiti, da g. Alojzij Progar biva v Celovcu. (Fleischmarkt št. 5.), kar je bilo natisneno baš v oni številki „Slovenca“, (dne 1. avgusta t. l.), ki govori o Progarju. „Es geht ja alles wenn man will!“

Javna zahvala.

Podpisanemu načelnstvu je preprijetna dolžnost, izreči v svojem in vseh obdarovanih otrok imenu najpresrčnejšo zahvalo vsem onim ljudem, ki s svojimi darovi omogočili prirediti letošnjo božičnico.

Hvala bodi izrečena tudi slavni „Slov. Čitalnici“, ki nam je radovoljno prepustila svoje prostore za to slavnost. Hvala bodi listu „Edinost“, ki je donajala imena darovalcev; hvala vsem, ki so kakorkoli podpirali naše podjetje.

V Trstu, dne 23. decembra 1892.

Načelnstvo

podružice družbe sv. Cirila in Metoda.

Oklic!

V prošlih treh vekih rodilo se je narodu našem lepo število znamenitih mož, ki so vsestransko delovali na širnem polju kulturnem, toda, žal, pozabljeni so danes skoro do cela. Večina teh slovenskih velikov, ki imajo za splošno omiko ogromnih zaslug, ne poznamo dandanes niti po imenu, kaj še po njih delovanju! Da se imena vsaj nekaterih teh veljakov otmo popolnej pozabljenosti, nameravata podpisana izdati životopise sto, ali celo več, znamenitih taci rojakov, ter imata v to svrhu nabranega precej in obširnega gradiva. Delo, ki bi izhajalo v nedoločenih rokih, v zvezkih, 4 tiskane pole obseajočih — prvi nekako o velikej nočij — dičile bi tudi pojedine slike. Cena zvezku, ki bi bila plačati precej po vsprejemu prvega in vsacega sledečega snopiča, bode s poštnino vred 35 kr. Delo izide le, ako se javi vsaj toliko naročnikov, da se pokrijejo tiskovni stroški. Zatorej najljude neje pozivljava razumništvo slovensko, i knjižnice župnijske, šolske in učiteljske, da se izvole v obilnem številu naročiti na to delo ter javiti se v to z dopisnico pod naslovom: Frnn Podkrajšek, pošta Sava (Dolenjsko).

Pridolin Kavčič. Fran Podkrajšek.

„Slovanski Svet“

politiški, znanstveni in leposlovni polumesečnik, ki je doslej izhajal na 16 straneh, bode z novim letom povečan na 20 velikih strani, pri dosedanjih cenah.

Program tega lista je neizpremenjen: nacionalna avtonomija vseh narodov avstro-ogerskih, zagovarjanje historijskih pravic narodov, posebnost tudi hervatskega, katero vključuje po zgodovinskih aktih neporušno tudi Slovence; slovenska kultura in težanje po obče slovanskem jeziku s pridržanjem sedanjih literaturnih jezikov; težanje za povratom cirilometodijske cerkve; oživljanje zavesti o slovanskem gospodarstvu, tradicionalni umetni obrtnosti in raznoteri umetnosti slovenski.

L. 1893 bode odmerjal povečani prostor posebnosti slovanskemu leposlovju in kritiki o njem. Pošteval bode v veči meri slovenske razmere, pri tem oziral se posebnost tudi na slovensko učiteljstvo, dijaštvo in ženstvo. L. 1893 podá kritično razpravo o zgodovini cirilometodijske cerkve med Jugoslovani, posebnosti Slovenci. Razpravljaj bode tudi jugoslovanski epos, posebnosti oziroma na Kraljevid Marka. V izvirnikih lepih del slovanskih, specijalno ruskih in jugoslovanskih, bode podajal odlomke s primerljivim tolmačenjem, drugače pa v prevodih. V „Ogledu po slovanskem svetu“ bode zabeleževal in označeval razne dogodke in delovanje na slovenskih in vseh slovanskih zemljah. V zaglavju „Književnost“ bode tudi nadalje navajal knjige in časopise vseh slovanskih narodov, posebnosti take, ki govoré o slovanski kulturi ali so zares v zvezi s slovansvom.

Na posebnih prilogah bode priobčeval tudi inserate zlasti o literaturi slovanski. Cena lista je: na leto 4 gl., na pol l. 2 gl., na četrt l. 1 gl.; za dijaštvo in učiteljstvo 40 kr. menj na leto. Naročnina se pošilja uredništvu v Trst.

Uredništvo „Slovanskega Sveta“.

Národní koledar

za navadno leto 1893

se dobiva pri uredniku našega lista.

Domači oglasi.

Društvena krčma

Rojanskega posojilnega in konsumnega društva, poprej Pertotova, priporoča se najtopleje slavnemu občinstvu. Točijo se vedno izborna domača okoličanska vina. Cl.

Andrej Kalan, čevljar v ulici Caserma, priporoča se najtopleje slovenskemu občinstvu. Najeleganterje ter sodično delo in točna postrežba. Cl.

Gostilna „Alla Vittoria“

Petra Muscheka, v ulici Sorgente (Via Torrente št. 30) toči izvrstna vina in prirejuje jako okusna jedila. Prenočišča neverjetno v ceno. Cl.

Prodajalnica in zaloga jestvin

„Rojanskega posojilnega in konsumnega društva“, vpisane zadruge z omejenim poročam v ulici Belvedere št. 3, bogato založena z jedilnim blagom razne vrste in po nizkih cenah se priporoča kupovalcem v Trstu in iz dežele. 25-104

Antonijeta Drenik, Via Piccolomini

se priporoča tržaški slovenski gospodi za vsako vrstna dela, spadajoča v stroko šivilje, po najnovjši parizski in dunajski modi. Zagotavlja točno postrežbo v popolno zadovoljnost in po nizkih cenah. 10-52

Ernest Pegan

(naslednik A. Pipana) na oglu Via Torrente in Ponte della Fabra, priporoča svojo trgovino z moko in raznimi domačimi pridelki, zlasti pa svojo bogato zalogo kolonijalnega blaga. Cene so neverjetno nizke, postrežba vestna in nagla. Cl.

Vekoslav Moder, pekovski mojster „Piazza Caserma“, se priporoča slav. občinstvu. — Prodaja vseh vrst kruha, slaščic, čokolade, vseh vrst moka itd. po najnižjih cenah. Cl.

Karol Colja, zganjarija in tobakarna v hiši Cacia, prodaja domače žganje vsake vrste in siropove pijače, „pasareto“ in sifone. Cl.

Anton Počkaj, na voglu ulice Ghoga in Cecilia, toči izvrstno domače žganje; v tabakarni vccija — ista hiša — pa prodaja vse navadno potrebne nemško-slovenske poštne tiskalice. Cl.

Kavarni „Commercio“ in „Tedesco“ v ulici Caserma, glavni shajališči tržaških Slovencev vseh stanov. Na razpolago časopisi v raznih slovenskih jezikih. Dobra postrežba. — Za obilen obisk se priporoča Anton Šorli, kavarnar. Cl.

Mlekarna Frana Gržine iz St. Petra na Notranjem (Via Campanile v hiši Jakoba Brunnerja št. 5 (Piazza Ponterosso). Po dvakrat na dan frišno opresno mleko po 12 kr. liter neposredno iz St. Petra, sveža (frišna) smetana. Cl.

Ivan Kanobel, nasproti velike vojašnice, priporoča svojo zalogo z mnogovrstnim jedilnim in drugim blagom; razpošilja tudi na debelo v množinah od 5 kil. naprej po najnižji ceni. Cl.

Josip Kocjančič, Via Barriera vecchia št. 19, trgovina z mešanim blagom, moko, kavo, rižem in aznovrstnimi domačimi in vnanjimi pridelki. Cl.

Ivan Prelog priporoča svojo trgovino v Via del Bosco št. 2 (uhod na trgu stare mitnice, Piazza Barriera vecchia) in v ulici Molin a vento št. 3. Prodaja različno mešano blago, moko, kavo, riž in razne vrste domače in vnanje pridelke. Cl.

Gostilna „Stoka“, staroznana pod imenom „Belladonna“, poleg kavarnarje „Fabris“, priporoča se Slovincem v mestu in na deželi. Točijo se izborna vina, istotako je kuhinja izvrstna. Prodaja tudi vino na debelo, tako mešanom, kakor na deželo. Cl.

Ivan Umek, čevljarjski mojster, Via Rossetti 6, priporoča se slavnemu občinstvu v vsa v njega stroko s adajoča dela. — Solidno delo, — hitra postrežba — nizke cene. Cl.

Tiskarna „Dolenc“ (narodni zavod v Trstu), Piazza della Caserma št. 2, izvršuje vsakovrstna tiskarska dela po ugodnih cenah. Imamo na prodaj knjigo „Kmetijsko berilo“ za nadaljevalne tečaje in gošpodarjem v pouk. Mehko vezana stane 45 kr., trdo vezana 65 s poštnino vred. Cl.

B. Modic in Grebenc, na voglu Via Nuova, opozarjata zasebnike, krčmarje in duhovščino na svojo zalogo porcelanskega, steklenega, lončenega in železnega blaga, podob in kipov v okrašenju grobnih spomenikov. Cl.

Martin Krže, Piazza S. Giovanni, št. 1, trgovina z mnogovrstnim lesenim, železnim in lončenim kuhinjskim orodjem, pletenino itd. itd. Cl.

Pivarna Lavrenčič Via Rossetti 5 nasproti lekarni Leitenburg priporoča svoja izborna istrska vina čistim družinam po najnižji ceni 28 kr. liter, v stanovanje postavljeno; manje naročila pod 28 litrov se ne sprejmejo. Častitim gostom se priporoča tudi izvrstno pivo in izborna kuhinja ter dobra istrska kapljica. 31-33

Anton Lampe, naslednik Jakob Hočevarja, Via Barriera vecchia št. 17 pekovski mojster, priporoča kruh vseh vrst, moko, riž, sočivje, fino moravsko maslo itd. Cl.

Gostilna „Al Gallo d'oro“ v Ghoga toči izvrstna istrska in furlanska vina ter ima prav dobro kuhinjo. Oddaja tudi vina na debelo v sodčkih od 28 litrov naprej in sicer furlansko po 28 kr. liter, istrsko po 32 kr. liter. Razpošilja tudi istrsko vino na zunaj in sicer loko stacijon Trst po 28 gld. hektoliter; ne da bi imel naročevalec kakor druge stroške. Vnanjim gostilničarjem se priporoča za naročila Covacloh. 50-49

Josip Urbančič, na voglu ulice Via Francesco priporoča vseh vrst žganja na drobno in debelo. — Pristna tukajšnja in vnanja vina v boteljah. — Suho meso, kranjske klobase, sir, slaščice itd. 45-48

Ivan Valenčič, Via nuova št. 39, prodaja vsake vrste manufakturnega blaga. Blago se dobiva iz prvih vatrijskih tovarn. Cene nizke. 50-48

Jak. Klemenc TRST

Via S. Antonio št. 1. priporoča

za novo leto

najnovije zavratnike iz volne, z žido za gospe in gospice; židane zavratnike, ovratnike in zapestnice za moške; židane rute za moške in ženske; volnene čepice za otroke več vrst; boa, mufe iz kožuhovine, davants Sabo iz smraha in čipke za plese, židane dežnike na viber. Te dni prispe velika izbor raznovrstnih preprog in lišpa za predpustni čas. Zagotavlja se točna postrežba pri vmernih cenah.

Nič več kašlja!

Balzamski petoralski prah ozdravi vsak kašelj, plućni in bronhijalni katar, Dobiva se v odlikovani lekarni. 93-100
PRAXMARER „Ai due Mori“ Trst, veliki trg. Poštne pošiljate izvršujejo se neutegoma.

Alojzij Suppanz

urur, Corso štv. 39. 6-104

Prodaja in popravlja ure.

5 do 10 for.

dnevne stalne zasluge brez glavnice in pogibelji pruzimo svakomu, koji bi hotio razprodavati zakonito dovoljenih srećaka i državnih papira. — Ponudbe pod „srećke“ (Lose) na odpravnictvo oglasa J. Danneberg, Boč. I. Kumpfasse br. 7. 8-10

Gostilna s prenočišči „Alla Nuova Abbodanza“

Via Torrente št. 15. (poleg obokov Chiozza najosrednja lega v Trstu.) Prostori so odprti in preskrbljeni s svežimi jedili do 2 ur popoldne. Izvrstna namizna in desertna vina, izborna kuhinja, Dreherjevo pivo po nizkih cenah. Jamčim za točno in vestno postrežbo ter se priporočam blagovoljni naklonjenosti slavnega občinstva. 104-31

P. Favero.

DROGERIJA

na debelo in drobno

G. B. ANGELI TRST 12-12

Corso, Piazza della Legna št. 1.

Odlikovana tovarna čopičev.

Velika zaloga oljnatih barv, lastni izdelek. Lak za kočije, z Angleskega, iz Francije Nemčije itd. Velika zaloga finih barv, (in tubetti) za slikarje, po ugodnih cenah. Lesk za parkete in podo.

MINERALNE VODE

iz najbolj znanih vrelcev kakor tudi romanjsko žveplo za žvepljanje trt.

Riunione Adriatica di Sicurtà v Trstu.

Zavaruje proti požarom, provozu po suhem rekah in na morju, proti toči, na življenje v vseh kombinacijah.
Glavnica in rezerva društva dne 31. decembra 1890.
Gravnica društva gld. 4,000.000—
Premijna rezerva zavarovanja na življenje „ 10,754.306 91
Premijna rezerva zavarovanja proti ognju „ 1,612.910-22
Premijna rezerva zavarovanja blaga pri prevažanju „ 33.594.10
Rezerva zavarovanja proti toči „ 200.000—
Rezerva zavarovanja proti preminjanju kurzov, bilanca (A) „ 163.786-21
Rezerva zavarovanja proti preminjanju kurzov, bilanca (B) „ 137.573-85
Rezerva specialnih dobičkov zavarovanja na življenje „ 250.000—
Občna rezerva dobičkov „ 1,127.605-98
Urad ravnateljstva:
Via Valdirivo, br. 3 (v lastnej hiši)

FILIJALKA

e. kr. priv. avstr. kreditnega zavoda

za trgovino in obrt v Trstu.

Novci za vplačila.

V vredn. papirjih na	V napoleonih na
4-dnevni odkaz 2 1/2%	30-dnevni odkaz 2%
8- „ 3 1/2%	3-mesečni „ 2 1/2%
30- „ 3 3/4%	6- „ 2 1/2%

Vplačovanja avstr. vrednostnim papirjem, kateri se nahajajo v okrogu, pripozna se nova obrestna tarifa na temelju odpovedi od 17. in 21. odnosno 12. jnnija.

Okrožni oddel.

V vredn. papirjih 2 1/2% na vsako svoto. V napoleonih brez obresti.

Nakaznice

za Dunaj, Prago, Pešto, Brno, Lvov, Tropavo, Reko kakor za Zagreb, Arad, Bielitz, Gablonz, Gradec, Hermanstadt, Inomost, Celovec, Ljubljana, Lino, Olomuc, Reichenberg, Saaz in Solnograd, — brez troškova.

Kupnja in prodaja

vrednostij, diviz, kakor tudi vnovčenje kuponov 24-24 pri odbitku 1% provizije.

Predujmi.

Sprejemajo se vsakovrstna vplačila pod ugodnimi pogoji. Na jamčevne listine pogoji po dogovoru. Z odprtjem kredita v Londonu ali Parizu, Berlinu ali v drugih mestih — provizija po pogodbli.

Na vrednostni obresti po pogodbli.

Uložki v pohrano.

Sprejemajo se v pohrano vrednostni papirji, zlato ali srebrni denar, inozemski bankovci itd. — po pogodbli.

Naša blagajna izplačuje nakaznice narodne banke italijanske v italijanskih frankih, ali pa po dnevnem kursu. Trst. 13. maja 1892. 24-24

Pisarna za oglase

za katoliške liste in poljudne spise
Huberta Friedla na Dunaju V. preskrbuje izvršenje oglašev (reklam) v vseh katoliških listih tu- in inozemstva. — Inserent si prihrani po tem zavodu pri naročilih različnim časopisom ne le truda in časa, ampak dobi gotovo tako nizke cene, kakor da je naročil neposredno. Izbirajo se pravi, to je primerni časopisi, sestavljajo se teksti oglašev na najboljše mesto ter preskrbujejo celičiji po cenah, kolikor stanejo zavod sam. Seznam časopisov in proračuni stroškov določijo se po želji (1 marka za 10 nvč.)

evilhom preoblečeni ter pri najtežji rabi do 15-20 let nobenih poprav ne zahtevajo. — Pri naročilih s deželo naznani naj se vselej natančno mera postelje v notranji luči. — Ako se torej dobi za 11 gld. dober, franko doposlan, tapeciran modroc na peresih, je pač neumestno kupovati malovredno nadomestke, kakor žicaste žimnice, slamnice itd., kateri pravemu namenu, imeti dobro postelj ne vstrožajo.

ANTON OBREZA,

tapecirar v Ljubljani, Šelenburgove ulice šte. 4.

Ta domača, edina narodna tvrdka te stroke na Slovenskem bodi slav. občinstvu najbolje priporočena za nakupovanje žimnic, salonskih garnitur, divanov, stolov, preprog, zagrnjal in vsaga v tapetnisko obrt spadajočega dela. Ceniki s podobami zastojn in franko. — Hitra in poštena postrežba, nizke cene posebno pri bališčih in obširnejih naročilih.

Otročji vozički

jako elegantni fini, in močni dobivajo se pri meni skozi leto in dan in sicer v vseh barvah, kakor rudoče, modre, sivo in olivno po gold. 5.50, 6, 7, 8, 9, 10 in višje po vsaki cenj do 25 gld.

Pri meni je najcenejši kraj za kupovanje otročjih vozičkov.

5-30

Za božične praznike

priporoča

Karol Colja

žganjarija „pri sodu“

v ulici „Arcata“,

izvrstnega ruma

v buteljkah in na liter. — Cene ugodne. 2-2

Drogerija

Arturo Fazzini v Trstu

Ulica Stadion 22 — Telefon 519.

Velika izbor mineralnih vod, zmletih oljnatih barv najfinijih vrst; rudoče, rumene, zelene, vijčave in črne po 28 novč. kilo. Svinčnata belilo po 32 novč. kilo. Cinkovo belilo najfinije po 40 novč. kilo. Razun tega velika izbor barv na vodo in čopičev vsake vrste ter po cenah, s kojimi ni mogoče konkurirati. — Zaloga glasovitega krepila od Kwizde (Korneuburger Viehnährpulver) za živino. Zaloga mironij, barv, zdravil; zalogo žvepla in modre galice za rabo pri trtah. Naročniki morejo brezplačno uporabljati telefon. 49-50

AVGUST BRUNNER

TRST

Via Conti številka 6 a.

Tovarna strojev in železoličnica

Die Maschinen-Fabrik und Eisengiesserei von August Brunner

übernimmt alle einschlägigen Arbeiten als: MASCHINEN, PRESSEN, PUMPEN, GITTER, SAULEN, R. HREN, grössere und kleinere REPARATUREN.

Telefon št. 291. 24-24

Kôtranove sladčice

katero izdeluje lekarničar

PRENDINI v Trstu

Telefon št. 334. 9-52

Velika poraba ki je dandanes v navadi rabiti kôtranove izdelke prepričala me je, da sem začel sam izdelovati iz pristnega kôtranovega izvlečka iz Norveškega izvrstne sladčice podobne onim, ki dohajajo iz inozemstva

Te sladčice imajo isto moč kakor kôtranova voda in glavice (Kapsule), lažje se, proživajo in prebavijo ter se prodajajo po prav nizki ceni. Da se ogne ponarejanju na enoj plati vdobljeno ime izdelovatelja Prendinija in na drugej besedo Catrame. V Trstu se prodajajo v lekarnici Prendini v škafličah po 40 kr., prodajajo se tudi v vseh večjih lekarnah v družih deželah.

Il goldinarjev franko do vsake železniške postaje v Istri poslan, ako se naročnik sklicuje na ta časnik, stane pri meni en modroc na peresih (Federmatratze). Ti modroci so solidno iz najboljšje tvarine narejeni, imajo po 30 dobro vezanih, močnih peres iz najboljšje bakrenege drata, so s finim afrikom tapecirani in močnim platnenim evilhom preoblečeni ter pri najtežji rabi do 15-20 let nobenih poprav ne zahtevajo. — Pri naročilih s deželo naznani naj se vselej natančno mera postelje v notranji luči. — Ako se torej dobi za 11 gld. dober, franko doposlan, tapeciran modroc na peresih, je pač neumestno kupovati malovredno nadomestke, kakor žicaste žimnice, slamnice itd., kateri pravemu namenu, imeti dobro postelj ne vstrožajo.

ANTON OBREZA,

tapecirar v Ljubljani, Šelenburgove ulice šte. 4.

Ta domača, edina narodna tvrdka te stroke na Slovenskem bodi slav. občinstvu najbolje priporočena za nakupovanje žimnic, salonskih garnitur, divanov, stolov, preprog, zagrnjal in vsaga v tapetnisko obrt spadajočega dela. Ceniki s podobami zastojn in franko. — Hitra in poštena postrežba, nizke cene posebno pri bališčih in obširnejih naročilih.

Otročji vozički

jako elegantni fini, in močni dobivajo se pri meni skozi leto in dan in sicer v vseh barvah, kakor rudoče, modre, sivo in olivno po gold. 5.50, 6, 7, 8, 9, 10 in višje po vsaki cenj do 25 gld.

Pri meni je najcenejši kraj za kupovanje otročjih vozičkov.

5-30